

ORNITHOLOGISKE IAGTTAGELSER FRA ØSTGRØNLAND

AF

C. MADSEN

I. BRAMGAASEN, *ANSER LEUCOPSIS*.

Bramgaasen, der i Danmark kun er kendt fra Foraars- og Efteraarstrækket, hvor den indfinder sig i store Flokke, yngler saa højt mod Nord, at man intet anede om dens Forplantning, før hollandske Hvalfangere bragte dens Æg hjem fra Spitzbergen. A. L. V. Manniche fandt den paa Danmarksekspeditionen ynglende et Sted i Omegnen af Danmarkshavn; men da Redepladserne her laa paa et fuldstændig utilgængeligt Fjæld, lykkedes det ham ikke at skaffe sig Æg og Unger af den.

Fra August 1922 til Juli 1923 opholdt jeg mig ved en af Østgrønlandsk Kompagni's Stationer paa Clavering Ø i Gael Hamkes Bugt paa omtrent 74° n. Br. Jeg havde her rig Lejlighed til paa meget nært Hold at iagttage Bramgaasen, saavel rundt omkring, hvor den havde sine faste Foderpladser, som paa Ynglestederne.

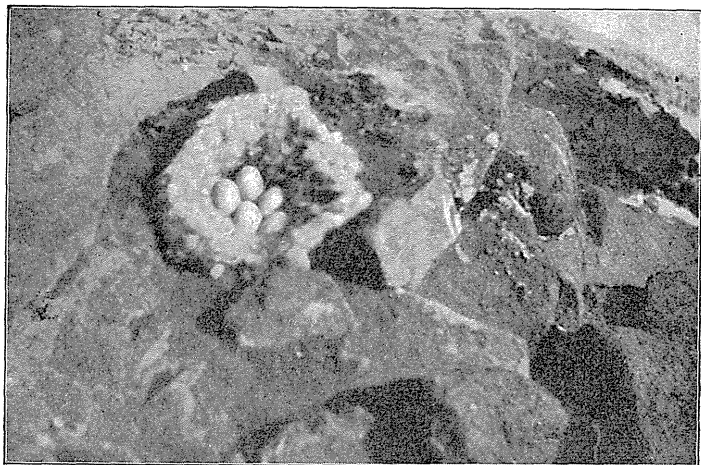
I Slutningen af Maj, den 25., saas de første Flokke trækkende Nord paa. I de følgende Dage kom Trækket Slag i Slag. Hele Døgnet rundt saa vi Flok efter Flok, der hastede mod Nord for at opsøge deres Rugepladser. Daglig saa vi Fuglene, enten parvis eller i smaa Flokke trække rundt omkring Stationen. Paa visse bestemte Steder kunde man altid være sikker paa at træffe i det mindste et eller to mindre Selskaber, der gik og græssede. I en halv Snes Dage varede Trækket; Fuglene blev da mere og mere faatallige, og omkring den 10. Juni hørte det til Sjældenhederne at se trækkende Gæs. Kun paa ganske bestemte Steder i Nærheden af Ynglepladserne kunde man til Stadighed finde dem parvis.

Paa tre forskellige Steder havde jeg Lejlighed til at iagttage Fuglene ved Reden, saavel under Redebygning, Æglægning og Rugning som i de første Dage, naar Gæslingerne var kommet

ud af Æggene, og inden de gamle Fugle drog bort med dem, længere ind i Fjordene, hvor der var rigere Græsgange. Alle tre Steder viste Bramgæssen omtrent de samme Ejendommeligheder med Hensyn til Valg af Redeplads som i Opførsel ved Reden. Jeg skal bemærke, at der i de af mig undersøgte Egne kun fandtes disse tre Steder, hvor de samme Betingelser for Fuglene var til Stede. Den 9. Juni besøgte jeg første Gang »Gaaseklippen«, og fandt her fem Par rugende, enkelte Par endnu i Færd med Æglægningen og i det mindste et Par, der viste tydelige Tegn paa at have valgt Redeplads; de sidste fandt jeg ved senere Besøg rugende. Den 12. Juni besøgte jeg Kap Holka og fandt tre Reder; alle Gæssene rugede. Baade Gaaseklippen og Klipperne ved Kap Holka er stejle Basaltklipper, ved hvis Fod ligger en mindre Ur, der falder jævnt ud i Vandet. Ved Gaaseklippen er der foran Væggen nogle Klippenaale, hvis Overflade Gæssene især syntes at ynde som Redeplads. Enkelte af Rederne var, omend med Vanskelighed, tilgængelige; den største Del af disse Reder var dog enten beliggende paa utilgængelige Klippenaale eller paa Hylder midtvejs oppe paa Klippen. Fjældet var ingen af Stederne særligt højt, ikke over 30—40 m. Disse Steder besøgte jeg enkelte Gange; hvad jeg saa her bekræftede kun mine Iagttagelser paa den tredie og største Koloni, beliggende paa et lille Skær, Dahlskæret, i Stationens Nærhed. Jeg skal derfor her indskrænke mig til mine Optegnelser herfra.

Skæret er omtrent cirkelrundt med en Diameter paa et Par Hundrede Meter. Kun et Sted, paa en Strækning af ca. Hundrede Meter, falder Klippen fra en Højde af ca. 35 m lodret ned i Havet. Her er det, at Gæssene holder til, og jeg havde Lejlighed til at studere dem. Faa Dage efter at Bramgæssene var kommet, havde de allerede begyndt at udse sig Redepladser. Disse var alle uden Undtagelse valgt oven paa Klippen, tæt ved den lodrette Væg; men alle meget let tilgængelige ovenfra. Inden Æglægningen var begyndt, opholdt de sig ikke meget ved Reden; men tilbragte den meste Tid i en Dal paa Claving Ø lige over for Dahlskæret. Reden var bygget saa simpelt, som tænkes kunde: en lille Fordybning i Jorden, hyppigt en gammel Maage-rede, som Gaasen forede med Dun, nøjagtigt som man saa det hos Ederfuglen. Allerede i de første Dage af Juni begyndte Æglægningen; Gæssene var nu mere stadigt ved Rederne, selv om de dog tilbragte en stor Del af Døgnet paa Græsgangene.

De var stedse en Del sky og tog straks til Vingerne, naar vi viste os. Naar Gaasen havde lagt fire eller fem Æg, begyndte Rugningen, og nu kunde vi se denne ellers saa sky Fugl roligt blive paa Reden uden at lade sig genere af os, selv om vi kom Rederne nær paa 10 m. I saa godt som alle Reder var Antallet af Æg 4 eller 5, kun i en enkelt har jeg truffet 6 og i enkelte

Bramgaaserede, set fra oven, paa Klippehylde.

G. MADSEN FOT.

2 eller 3; jeg tror dog, at det ringe Antal i disse sidste Tilfælde skyldes Forstyrrelser af Æglægningen fra vor Side. Æggene minder meget om Andeæg i Farve og Form, men er noget større; desværre manglede jeg Midler til at maale de forskellige Kuld, vi tog. Paa Dahlskær yngede omkring en Snes Par, og da Skæret kun laa nogle km fra Stationen, og Isen i hele Rugetiden laa fast og god, havde vi her let ved paa nært Hold at tilfredsstille vor Nysgerrighed. Nærmede man sig Øen, syntes alt uddødt; ikke en Fugl saas i Luften, ikke en Lyd hørtes. Først ganske tæt ved Rugepladsen tog en gammel, uparret Gase til Vingerne og advarede med en lydelig Gækken hele Flokken; men her som ved de andre Redepladser blev de ynglende Fugle roligt ved Reden, til vi var tæt ved denne. Ja, enkelte Par holdt endog saa godt, at jeg, hvor Reden ikke var saa let tilgængelig, maatte kaste Sten og Jordklumper ned efter dem, før de vilde lette og give mig Lejlighed til at se Æggene og deres Antal. Lod man dem imidlertid i Fred og lagde sig lidt borte, kunde

man rigtig iagttage deres Liv. Rederne laa ret tæt sammen, enkelte Steder kun med en Afstand af 1 m, men i Regelen dog noget længere fra hinanden. Gaasen rugede saa godt som altid, medens Gasen stiv og strunk stod Vagt tæt ved Siden af hende for at holde eventuelle ubehagelige Gæster borte. Kom en fremmed Gaas for tæt til den rugende Hun, spilede Gasen Vingerne ud; med opspilet Næb og spredte Vinger gik den imod Fredsforstyrteren, medens den lod en arrig Hvæsen høre. Det udartede sjældent til Kamp; Fjenden trak sig tilbage, og Herren vendte stolt tilbage og indtog sin Stilling ved Siden af Reden. Under hele Rugetiden æder Gæssene kun yderst lidt. Engang imellem, hvor tidt var det mig ikke muligt at se, følges Parret hen til den nærmeste Græsgang, napper sig lige det nødvendigeste og følges atter tilbage til Reden. Alle de Gæs, vi undersøgte i Slutningen af Rugetiden, var derfor ogsaa meget magre.

Vi tog paa alle tre Rugepladser i alt fem Kuld Æg med tilhørende gamle Fugle. Ved en Lejlighed skød jeg Gaasen, idet den kastede sig ud af Reden. Efter en Snes Minutters Forløb kom Gasen tilbage, gav sig til at ruge og fortsatte hermed, indtil jeg med Smaasten jagede den fra Reden og skød den. I et andet Tilfælde skød jeg Gasen væk først. To Dage efter besøgte jeg atter Dahlskæret og fandt nu en anden Gase ved Siden af Reden. Dog havde jeg Indtryk af, at denne Forbindelse ikke var videre fast. Da Fuglene lettede, fløj de hver sin Vej; noget som ellers aldrig kunde finde Sted hos Parrene. Nogen større Forsigtighed saa jeg sjældent; da den ene var skudt, vendte den anden tilbage i Løbet af en lille halv Time og lagde sig straks paa Reden.

Efter nogen Tids Fred besøgte jeg den 3. Juli atter Skæret. Tre Kuld var udrugede, og i en fjerde Rede var tre Unger og et Æg. Da vi skulde skaffe nogle Kuld Dununger, besluttede vi at tage disse tre Kuld. To Gæs blev skudt fra Reden, og jeg saa, hvordan enkelte af de smaa Gæslinger kastede sig ud fra den 30 m høje Klippe og paa udpilede Dunvinger dalede ned i Vandet og her ubekymrede svømmede omkring. Ved et tredje Kuld kom den gamle Gaas i travl Virksomhed med at faa en Gæsling op paa Ryggen og saaledes transportere den ned paa Isen. Da jeg nærmede mig denne Rede, turde Gaasen ikke komme tilbage; men nøjedes med nede fra Isen at kalde paa Resten af Kuldet. Dette viste sig forgæves, og da hun opdagede to Gæslinger fra det første Kuld, der ved egen Hjælp ubeskadigede var

naaet ned, tog hun disse til sig og begyndte sammen med de to Gaser at føre Selskabet ud over Isen.

Det lader saaledes til, at Gæssene i Yngletiden lever i strengt Monogami, hvilket dog ikke forhindrer dem i, hvis en fælles Fare truer Yngelen, da at glemme deres egne Stridigheder og varetage det almene bedste.

Mine Pligter kaldte mig andet Steds hen, og Skæret fik Fred i nogle Dage. Da jeg kom tilbage, var alle Gæssene væk. Kun Maagerne regerede; man saa deres store Unger rundt omkring paa Klippeafsatserne. Maagerne, der her ynglede Side om Side med Gæssene, var Graamaagen, *Larus glaucus*; jeg har aldrig set dem gøre mindste Forsøg paa at nærme sig Gæssenes Reder, ligesom jeg heller aldrig har mærket Spor af et Par Ravne, *Corvus corax*, der i Rugetiden ofte opholdt sig paa Skæret. Det synes saaledes, som om Maagerne af gammel Erfaring ved, at Gæssene er for farlige Modstandere at give sig i Lag med.

Senere traf jeg atter Gaaseflokken, der med sine store Unger opholdt sig inde i Fjordene, hvor der var gode Græsgange at finde for dem. Saasnt vi nærmede os, søgte de straks Vandet og løb med en utrolig Fart ud over den skrøbelige Is, saa det var meget vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at faa fat i dem.

Alle Æg og Dununger samt Gaas og Gase til hvert Kuld blev præparerede til Hjemsendelse, men forsvandt desværre sammen med M/S. »Teddy« paa dennes sidste Rejse.

II. SELNINGEN, *CALIDRIS ARENARIA*.

Det Aar jeg i Østgrønlandsk Kompagni's Tjeneste opholdt mig paa Clavering Ø i Gael Hamkes Bugt, havde jeg blandt andet ogsaa den Opgave at indsamle Æg og Dununger af denne lille Vader, hvis Yngel er saa sjælden. Med stor Interesse læste jeg A. L. V. Manniche's Bog: Nordøstgrønlands Fugle, 1911, og særligt studerede jeg Afsnittet om Selningen. Jeg havde megen Glæde deraf og fandt mange Fingerpeg, der ofte lettede mig mit Arbejde meget; men jeg maa tilstaa, at de givne Oplysninger ogsaa skaffede mig en Del Forbavselse. Hvor meget jeg end vendte og drejede, hvad jeg læste, var det mig ikke muligt altid at faa det til at stemme overens med de Beviser, jeg holdt i Haanden. Hvad Grunden hertil kan være, skal jeg ikke udtale mig om. Manniche har foretaget sine Undersøgelser

fyrretyve danske Mil nordligere, end jeg var. Kan dette være Grunden? Jeg ved det ikke, kun maa jeg tro paa, hvad jeg selv har set og set saa mange Gange, at jeg anser det for udelukket at betragte det som Undtagelsestilfælde.

De første Dage af Juni saa vi de første Vadere, og i Løbet af et Par Dage var en Mængde ankommet. En lille Uge senere kom igen et lille Træk og imellem disse Selningen. De første Dage opholdt de sig ved Stranden, hvor man saa dem ivrigt løbe omkring, søgende efter Føde; men allerede efter kort Tids Forløb forsvandt de ganske, og man skulde nu ind i Landet for at finde Fuglene. Paa lerede, stenede, svagt skraanende Sletter med ringe Bevoksning kunde man nu og da se et enligt Par pile omkring, ivrigt søgende efter Føde. Af og til afbrød de deres Jagt for i en ilsom Flugt at svirre rundt i Regelen lavt hen over Jorden. Saavidt jeg kunde se, var dette deres Parringsleg, skønt det ikke var mig muligt at se nogen Parring. Iøvrigt har det nævnte Værk saa udmærkede Oplysninger og Iagttagelser fra denne Tid af Fuglenes Liv, at jeg ikke skal gaa nærmere ind herpaa. Som Manniche søgte ogsaa jeg mange Gange efter Reden, uden at det var mig muligt at finde den.

Den 23. Juni var jeg selvanden igen ude for om muligt at erhverve nogle Kuld Æg. Klokken 11 om Aftenen tog vi af Sted fast bestemte paa ikke at vende tilbage uden med i det mindste et Kuld af disse Fugles sjældne Æg. Vi kom først til et Sted, hvor jeg nogle Dage i Forvejen havde set et Par ivrigt løbe omkring. I Dag var der to Par, der lige ivrigt søgte efter Føde. Belært af tidligere Erfaringer opgav vi straks disse og gik videre til en anden Slette, hvor jeg vidste, at et Par havde haft deres Gang. Paa Stedet varede det ikke længe, før vi opdagede en lille ensom Fugl, der roligt gik imellem den spredte Vegetation, af og til nippende et Frø hist og et Blad her. I det hele taget syntes Fuglen at gøre et meget tilfældigt Indtryk. Vi havde vel knapt skænket den nogen Opmærksomhed, hvis vi ikke havde haft en lille Mistanke om, at her sikkert skjulte sig sjældne Sager. I passende Afstand lagde vi os i Skjul og holdt Øje med Fuglen. Den fortsatte roligt sin Vandring en halv Snes Minutter, indtil den pludselig var som sunken i Jorden. Jeg nærmede mig forsigtigt Stedet; men først 1 m fra den opdagede jeg den. Fuglen laa fasttrykket paa Reden og fløj først op, da jeg forsøgte at tage den. Reden var kun en Fordybning i Jorden eller rettere i

en Plantetørv, foret med Blade af en Polarpil, *Salix arctica*. I Reden var fire blaagrønne Æg med en meget smuk ensformig Tegning. Fuglen blev skudt og Æggene medtaget.

Senere saa vi et Par, der paa deres ivrige Farten efter Føde kom forbi en stor Sten, i Nærheden af hvilken en Selning havde fæstet Bo. Det var pudsigt at se denne pludselig ryge op efter de to, der intet anende var kommet paa fremmed Grund. Efter en hidsig Jagt, hvor de to kun søgte at komme væk til mere fredelige Egne, gik den enlige Fugl en kort Runde, før den roligt lagde sig paa Reden, der nu var let at finde. Inden vi næste Dags Eftermiddag naaede tilbage til Stationen, havde vi endnu et tredie Kuld Æg med os.

Her at komme nærmere ind paa Fuglens Forhold ved Reden samt Redens Form og Indhold vilde føre for vidt, saa meget mere som dette allerede før er skildret.

Efter Hjemkomsten blev Æggene udpustede, de gamle Fugle skindlagte — og jeg forbavset. I sin Bog angiver Manniche nemlig, at Hannen, saasnart Æglægningen er endt, forlader Reden, som Hunnen alene passer under hele Rugningen, og ligeledes mener han, at Hunnen alene passer Ungerne, idet Hannerne skulde slutte sig sammen i Smaaflokke og Resten af Sommeren være samlede ved Elvbredder eller sumpede Steder uden overhovedet mere at bryde sig om Hunnen, Æg eller Unger.

Allerede ved Undersøgelsen af den første Fugl studsede jeg ved at se, at dette var en Han. Besynderligt! Det maatte være den Undtagelse, der bekræfter Regelen; men ogsaa den anden og tredie var Hanner. Vi var meget spændte, næste Gang vi erhvervede en Rede og undersøgte den gamle Fugl; det var igen en Han! Jeg tog i alt syv Reder, og i alle Tilfælde var det Hannen, der rugede. Fejltagelse var udelukket; der blev kun set den ene Fugl ved Reden, og denne blev skudt, idet den fløj op. Kropene blev sat i Spiritus og gemt, men gik desværre ned med M/S. »Teddy«, der skulde føre os og vore Erhvervelser hjem. Jeg skal her samtidig nævne, at der findes en kendelig Forskel paa Hun og Han. Sidstnævnte har nogle mørkere Tegninger, nærmest Pletter, der ganske mangler hos Hunnen.

Ved en enkelt Rede, hvor Æggene var meget stærkt rugede, saas to Fugle. Hannen blev skudt fra Reden. Den anden Fugl forsvandt, saa det desværre ikke er mig muligt at sige med Bestemthed, om det har været en Hun; men alt, hvad jeg saa ved

en Rede med Dununger og i det hele taget, hvor jeg af Fuglenes Opførsel kunde slutte mig til, at der maatte være Unger, tyder i høj Grad paa dette.

Den 7. Juli var vi gaaet hjemmefra om Aftenen; omkring Midnat saa vi en enlig Selning, der travede omkring mellem Stenene, øjensynlig meget ængstelig. I den Tro, at Reden var i Nærheden, krøb vi i Skjul for at afvente, at Fuglen skulde søge denne. Det var en Han, og vi mente bestemt, at Reden maatte være der. Trods Vejret, der var meget koldt, syntes Fuglen dog ikke at have Lyst til at føje os. Den lod til at blive roligere og endte med at flyve et lille Hundrede Meter bort og roligt sætte sig til Hvile paa en Sten. Vi nærmede os, og nu blev det rent galt. Paa alle Maader forsøgte den at lede os bort. Hvad der her var at skjule, kunde vi ikke rigtig regne ud, men noget maatte her være i Vejen. Vi besluttede at udfinde Grunden til denne mærkelige Opførsel, fandt en Dækning og væbnede os med Taalmodighed. Der gik omtrent en Time, før Selningen igen var beroliget. Den satte sig paa en lille Sten og faldt til Hvile. Den Fyr havde i hvert Fald ingen Rede at holde varm, men hvad var saa Grunden til alt dette Postyr? Noget desorienterede gik vi hen til Stedet, hvor Fuglen havde siddet. Den blev meget »syg«, søgte med alle Midler at faa os fjernet, kort sagt, viste ubedragelige Tegn paa at have Unger. Da vi naaede Stenen, hvorpaa den havde siddet, var der pludselig 2 Selninger i Stedet for 1, nemlig desuden en Hun, der ogsaa var meget syg. Atter krøb vi i Skjul, og efter ganske kort Tids Forløb gik Hunnen paa Reden, der nu var meget let at finde og viste sig at indeholde fire Dununger, lige krøbne ud af Ægget. Begge Fuglene viste tydelige Tegn paa at være interesserede i Ungerne. Fejltagelse var ganske udelukket. Enkelte Gange senere havde jeg Lejlighed til at se Selninger med Unger; altid var begge de gamle Fugle sammen og søgte paa sædvanlig Maade at lokke mig bort fra det farlige Omraade, hvor Ungerne befandt sig.

Jeg anser det derfor for givet, og ved de Eksempler, jeg har set, for fuldstændig bevist, at Hannen, saasnart Æglægningen er endt, alene besørger Rugningen. Ved dennes Slutning begynder Hunnen atter at have Interesse for Familien, og saasnart Ungerne er kommet ud af Ægget, deler begge Fugle Omsorgen for Afkommet, indtil dette er flyvefærdigt og i Stand til at klare sig selv. Smaaflokke af Hanner ved Elvbredder eller lignende er

det aldrig lykkedes mig at finde, hvorimod jeg senere har set Smaaaflokke, i Regelen seks Stykker, paa Steder, hvor Fuglene kunde tænkes at have ruget; men jeg anser det for givet, at det har været to gamle Fugle med deres fire flyvefærdige Unger.

Nu kan man maaske sige, jeg har taget fejl, at jeg ikke forstaar at skelne Han fra Hun. Desværre ligger mine Beviser, Fuglekroppene, paa Havets Bund; men jeg er ikke ene om at have set dette. Min Kammerat G., der var vant til Skindlægning af Fugle, har set det samme, og paa de først tagne Redefugle var Tegnene saa tydelige, at al Fejltagelse er udelukket. Hvordan dette skal forklares, ved jeg ikke; men mine egne Øjne maa jeg tro først og fremmest.

SUMPDROSSEL, *TURDUS PALLASII*, CABANIS, NY FOR GRØNLAND

AF

R. JUL. OLSEN

I Sommeren 1923 modtog jeg fra Assistent Kay Olsen i Frederikshaab, Grønland, en Del Fugleskind, blandt hvilke der var en Drossel, angivet som fanget den 2. Maj 1923 paa Storøen, c. 22 km Nord for Kolonien.

Skindet, der ikke er kønsbestemt, er i god Overensstemmelse med Beskrivelsen af *Hylocichla guttata pallasii*, Cabanis, i Robert Ridgway: The birds of North and Middle America; yderste, »10ende«, Svingfjer er lige saa lang som de primære Vingedækfjer, »9ende« Svingfjer kortere end »6te«; Halen og øvre Haledækfjer tydeligt rødligere end Ryggens Farve, Siderne graabrune; Vingen 96, Halen 76, Tarse 30,5, Mellemtaa 19 mm.

Ridgway anfører følgende Maal for Arten:

	Vinge	Hale	Tarse	Mellemtaa
10 gamle Hanner fra Atlanterhavskystomraadet.....	94,7	70,5	30,7	17,9
10 — — - Mississippi-Dalen.....	93,8	68,4	30,2	17
10 — Hunner - Atlanterhavskystomraadet.....	89,9	65,2	30	17,8
10 — — - Mississippi-Dalen.....	91,7	67,7	29,5	17,2
3 — — - Athabasca, Alberta og Mackenzie	89	66	29,5	17,2